

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. *Маргарита Иванова Чинова*, д.ю.н., професионално направление „право“ (3.6.) по научната специалност 05.05.15 (наказателен процес), преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, Юридически факултет назначена за външен член на научно жури по конкурса за заемане на академичната длъжност – доцент по право – 3.6. (наказателно право), обявен от Правно-историческия факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски“ в ДВ, бр. 52/02.07.2019 г. с единствен кандидат *Надежда Йорданова Кръстева*

От 2011 г. Надежда Кръстева има придобита научната и образователна степен ”доктор”. Тя е главен асистент в Правно-историческия факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски”. Чете лекции по учебните дисциплини „Наказателно право“, „Сътрудничество по наказателноправни въпроси“, „Правна закрила на детето“ и „Пробация, фамилна комуникация и адаптация“ пред студенти от специалност „Право“, „Национална сигурност“ и „Социални дейности“. Има семинарни занятия по Наказателно право и Наказателнопроцесуално право със студенти от специалност „Право”. Нейните лекции и семинари са посещавани редовно, изнасят се на необходимото професионално ниво и се слушат с подчертан интерес от студентите.

В настоящия конкурс Надежда Кръстева участва с хабилитационния труд ***„Наказателноправна закрила на детето: предизвикателствата в съвременната технологична среда“***. Той е в обем от 217 страници, структуриран в увод, три глави, заключение, допълнение към текста, библиография, използвани съкращения и анотация на английски език. Справката за литературните източници на кирилица съдържа 78 заглавия, а на латиница – 124. Бележките под линия са общо 157 на брой.

Изследването на предизвикателствата в съвременната технологична среда и наказателноправната закрила на детето е особено актуално по няколко причини. По тази проблематика в българската правна литература няма публикувана монография. Престъпленията, които се извършват с помощта на технологиите бележат непрекъснат ръст и стават все по-сложни и по-трудни за доказване, а изследванията показват, че именно децата са сред най-активните потребители на различните видове информационни и комуникационни технологии. На тази динамична социална основа е очевидна необходимостта от осигуряване на адекватна наказателноправна защита, което е доказателство за актуалността и полезността на това научно изследване.

Обект на изследването е наказателноправната закрила на детето. Закономерно за *предмет* е избрана наказателноправната закрила на детето в съвременната технологична среда, което изисква използването и на интердисциплинарен подход при изследването. *Целта* на разработката е да се изследват начините и средствата за оптимизирането на наказателноправната закрила на детето съобразно съвременните технологични условия. Убедително е защитена *научната теза*, че е необходимо Наказателният кодекс постоянно да бъде адаптиран, за да се оптимизира и засили действащата наказателноправна закрила на детето, така че тя да отговаря на предизвикателствата на съвременната технологична среда. Затова в труда са направени десетки предложения за допълнение и изменение на Наказателния кодекс, което е особено ценно за законодателството ни. Изследвана е и съдебната практика по въпроса за наказателноправната защита на детето при общуването в дигитална среда, което е полезно за практикуващите юристи. Този труд обогатява и надгражда и съществуващите познания, в него се съдържат редица теоретични постановки, което обогатява и доктрината по тази проблематика.

В хабилитационния труд се съдържат и редица конкретни приносни моменти от *теоретико-практическо естество*:

Първата глава е посветена на детето в съвременната технологична среда. В отделни параграфи е изследвано правото на информация на детето, обучението като основно средство за превенция и предпоставките за оптимизирането на действащата наказателноправна закрила в условията на технологичната среда. В тази част на изследването е направено ценно предложение *de lege ferenda* – правото на детето на информация да бъде изрично уредено в Закона за закрила на детето, наред с другите му права. Обоснована е концепцията, че обучението на детето трябва да бъде основно средство за ефективна превенция на престъпленията, извършвани с помощта на технология. Правилно се настоява, че това обучение трябва да е ориентирано към детето и неговите родители, необходимо е да е насочено към запознаване с опасностите при оперирането с дигиталните технологии и което обучение трябва да има за цел формиране на адекватно правосъзнание у детето. В тази връзка са направени и обобщени изводи за мерките, които трябва да се предприемат, за да се подобри превенцията на този вид престъпност и да се оптимизира действащата наказателноправна защита на детето.

Във втората глава са изследвани тенденциите в европейското законодателство относно закрилата на детето от сексуални престъпления, от свързаните с терористични

действия и от вредното влияние на медийната среда. Умело е аргументиран и доказан обобщеният извод, че в Европейския съюз борбата с този вид престъпност се определя като приоритетна дейност, която изисква провеждането на обща наказателна политика с мащабно, бързо и ефикасно международно сътрудничество. В този смисъл отправната точка е криминализирането на определени деяния от всяка държава-членка и налагането на съответни наказания.

В глава трета е изследвана наказателноправната защита на детето от престъпления, извършвани с помощта на технологии. Най-напред е дадена общата характеристика на тези престъпления. В тази връзка се уточняват някои термини като „киберпрестъпления”, сочат се отликите между същинските компютърни престъпления и традиционните, които се извършват с помощта на информационни и комуникационни технологии. Изследвани са и са формулирани особеностите от обективна и субективна страна на престъпленията, извършвани спрямо деца с помощта на технологии по Раздел VIII от НК.

В раздел трети от тази глава се съдържат редица съществени приносни моменти, изразени в многобройните предложения *de lege ferenda*. Тези предложения са формулирани не само като идеи, а се сочат и конкретни примерни текстове, които следва да се вземат предвид от българския законодател. Става въпрос за наказателноправната защита на детето от сексуални посегателства, извършвани с помощта на технологии, за установяване на контакт с дете за сексуални цели по чл. 155а НК, за сексуално насилие спрямо дете по чл.155б и чл.155в НК, за участие на дете в порнографско представление по чл.158а НК, за детската порнография по чл.159 НК, за защитата на детето от сексуална експлоатация в туризма и пътуването, за наказателноправна защита на детето от тероризъм. След като е направен научен анализ на позитивната наказателноправна уредба са формулирани и отделни разпоредби как примерно да се променят действащи текстове или как да се допълни действащия Наказателен кодекс в тези му части, най-вече с оглед правилното синхронизиране на едни или други, европейски и световни стандарти.

Така например за престъплението по чл. 108а НК се предлагат някои изменения в действащата уредба и създаването на две нови алинеи. Настоява се изразът „полово сношение в чл. 155а НК да се замени с думите „хомосексуално действие”. Предлагат се нови редакции на чл. 155б НК, чл. 155в НК и чл. 158а, ал. 3 НК. Предлага се също *de lege ferenda* създаването на нови текстове – чл. 158в НК, чл. 158г НК, нова т. 5 в чл. 159, ал. 4 НК и нова т. 8 в чл. 213а, ал. 3 НК, както и нова ал. 2 в чл. 320а НК. Всички тези

предложения представляват съществен принос и заслужават вниманието на българския Парламент. Те са освен това умело обосновани с многобройни аргументи и звучат твърде убедително.

В този конкурс са представени за рецензиране и 16 на брой статии, публикувани в различни периодични издания, в по-голямата си част индексирани и съответно реферирани.

Някои от тези статии няма да бъдат рецензирани, тъй като в общи линии изследват същия или аналогичен предмет, както този на хабилитационния труд – „Посегателства спрямо деца в интернет пространството”, „Опасностите за децата в интернет пространството”, „Добри европейски практики за защита на детето от киберпрестъпления”, „Тенденции в наказателноправната закрила на детето”, „Борба със сексуалното насилие, сексуалната експлоатация на деца и детската порнография.

В другите статии се съдържат приносни моменти, които трябва да се вземат предвид при общата оценка. Статията „Правната закрила на детето правонарушител” разкрива известни слабости на системата и очертава необходимостта от промяна в коментираната област. В статията „Детският труд и неговата наказателноправна уредба” е защитена тезата, че българското наказателно законодателство полага целенасочени усилия и предприема мерки за закрила на детето от най-тежките форми на детски труд. Приносни моменти се съдържа и в статията „Образователните перспективи за ромските деца” – ромските деца, които често извършват противообществени деяния, а понякога и престъпления, са определени като „жертви“ на сложната социална обстановка. На базата на собствени проучвания се търсят причините и последиците и се уточняват задачите относно възможностите за промяна на статуквото. В доклада „Интеграция на лицата с бежански или хуманитарен статут в България чрез образование” е анализирана действащата правна система в Република България относно процедурите по признаване и предоставяне на възможност за образование. В статията „Децата на институцията „възпитателно училище-интернат” са представени и обобщени различните научни тези за същността на тази принудителна мярка.

В конкурса са представени, макар и да не подлежат на рецензиране и два учебника – „Правна закрила на детето” и „Педагогика на девиантността”, както и едно учебно ръководство – „Правна закрила на детето”. Този факт обаче сам по себе си говори за отговорното отношение на кандидата и към преподавателската работа.

Предвид изложеното, в **заключение:**

Давам на научната и преподавателска дейност на Надежда Йорданова Кръстева висока положителна оценка. Като имам предвид цялостното ѝ научно творчество и преподавателска дейност, считам че тя отговаря на изискванията, предвидени в Закона за развитието на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност – доцент. Поради това си позволявам убедено да препоръчам Надежда Йорданова Кръстева да бъде избрана и назначена на академичната длъжност – доцент по право – 3.6. (Наказателно право).

01.10.2019 г.

Изготвил становището:

/М. Чинова/

OPINION

by Prof. *Margarita Ivanova Chinova*, DSc of Law, Professional field 3.6. Law in the scientific specialty 05.05.15 (Criminal Procedure Law), Lecturer at Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Law appointed as an external member of the Scientific Jury in the competition for occupying the academic position – Associate Professor – 3.6. Law (Criminal Law), announced by the Faculty of Law and History of the South-West University “Neofit Rilski” in State Gazette, issue 52/02.07.2019 with the only candidate *Nadezhda Yordanova Krasteva*

In 2011, Nadezhda Krasteva acquired the scientific and educational degree “PhD”. She is a Chief Assistant Professor at the Faculty of Law and History at the South-West University “Neofit Rilski”. She holds lectures on the courses “Criminal Law”, “Collaboration in Criminal Law Matters in EU”, “Legal Protection of the Child” and “Probation, Family Communication and Adaptation” to students majoring in “Law”, “National Security” and “Social Activities”. She has seminars on “Criminal Law” and “Criminal Procedure Law” with students majoring in “Law”. Her lectures and seminars are attended regularly, delivered at the required professional level and listened with keen interest from students.

In this competition, Nadezhda Krasteva participates with her habilitation work “*Criminal Legal Protection of the Child: Challenges in the Contemporary Technological Environment*”. It has a volume of 217 pages, structured in an introduction, three chapters, a conclusion, a supplement to the text, a bibliography, abbreviations used and annotation in English. The reference for literary sources in the Cyrillic alphabet contains 78 titles, in Latin - 124. The footnotes are 157 in total.

The research into the challenges of the current technological environment and criminal legal protection of the child is particularly relevant for several reasons. There is no published monography on this issue in the Bulgarian legal literature. Technology-related crimes are steadily growing and becoming more complex and difficult to prove, and researches show that children are among the most active users of various types of information and communication technologies. On this dynamic social basis, the need for adequate criminal legal protection is evident, which is evidence of the relevance and usefulness of this research.

The object of the study is the criminal legal protection of the child. The criminal legal protection of the child in the contemporary technological environment has been naturally chosen as *a subject*, which requires the use of an interdisciplinary approach in the research. *The purpose* of the research is to explore ways and means of optimizing the criminal protection of the child in accordance with current technological conditions. *The scientific thesis* that the Criminal Code needs to be constantly adapted in order to optimize and strengthen the current criminal legal protection of the child so that it responds to the challenges of the current technological environment is strongly supported. That is why dozens of proposals have been made in the work to supplement and amend the Criminal Code, which is especially valuable to our legislation. The case law on the issue of the criminal legal protection of the child in communication in a digital environment has also been investigated, which is useful for practitioners. This work enriches and builds on the existing knowledge, it contains a number of theoretical statements, which enriches the doctrine on this matter.

The habilitation work also contains a number of specific contribution points of *theoretical and practical nature*:

The first chapter is devoted to the child in today's technological environment. Separate paragraphs examine the right of the child to information, training as a primary means of prevention, and the prerequisites for optimizing the existing criminal legal protection in the technological environment. This part of the study made a valuable proposal *de lege ferenda* - the right of the child to be explicitly regulated in the Child Protection Act, among other rights. The concept that the education of the child should be a basic tool for the effective prevention of technology-based crime is justified. It is rightly insisted that this training should be geared to the child and their parents, it should be geared to becoming aware of the dangers of digital technology and that training should be aimed at creating an adequate awareness of the child. In this context, conclusions are drawn about the measures that need to be taken to improve the prevention of this type of crime and to optimize the criminal legal protection of the child.

The second chapter examines trends in European legislation on the protection of the child against sexual offenses, terrorist acts and the harmful effects of the media. The generalized conclusion that combating this type of crime in the European Union is defined as a priority activity that requires the pursuit of a common criminal policy with large-scale, rapid and efficient international cooperation is skillfully argued and proven. In this sense, the point

of departure is to criminalize certain acts by each Member State and to impose appropriate penalties.

Chapter three examines the criminal defense of a child against crimes committed using technology. First, the general characterization of these crimes is given. In this connection, some terms such as “cybercrime” are specified, the differences between actual computer crimes and the traditional ones, which are carried out with the help of information and communication technologies, are pointed out. The peculiarities of the objective and subjective aspect of crimes committed against children using technologies under Section VIII of the Criminal Code have been investigated and formulated.

Section three of this chapter contains a number of significant contributions, as expressed in the numerous *de lege ferenda* proposals. These proposals are formulated not only as ideas but also indicate specific sample texts that should be taken into account by the Bulgarian legislator. It is a question of the criminal legal protection of the child from sexual abuse, carried out with the help of technology, for establishing contact with a child for sexual purposes under Art. 155a of the Criminal Code, for sexual assault of a child under Art. 155b and Art. 155c of the Criminal Code, for the participation of a child in a pornographic performance under Art. 158a of the Criminal Code, for child pornography under Art. 159 of the Criminal Code, for the protection of the child from sexual exploitation in tourism and travel, to protect a child from terrorism in a criminal legal manner. After scientific analysis of the positive criminal legal regulations has been made, separate provisions have been formulated on how to, for example, amend the existing texts or how to supplement the existing Criminal Code in these parts, especially with a view to the proper synchronization of one or other European and world standards.

For example, for the crime under Art. 108a of the Criminal Code, some amendments to the current regulation and the creation of two new paragraphs are proposed. There is a demand for the phrase “sexual intercourse in Art. 155a of the Criminal Code to be replaced by the words “homosexual act”. New revisions of Art. 155b of the Criminal Code, Art. 155c of the Criminal Code and Art. 158a, para. 3 of the Criminal Code are suggested. It is also proposed *de lege ferenda* the creation of new texts – Art. 158c of the Criminal Code, Art. 158d of the Criminal Code, new p. 5 in Art. 159, para. 4 of the Criminal Code and new p. 8 in Art. 213a, para. 3 of the Criminal Code, as well as a new para. 2 in Art. 320a of the Criminal Code. All these proposals make a significant contribution and deserve the attention of the

Bulgarian Parliament. They are also cleverly justified by numerous arguments and sound too convincing.

In this competition, 16 articles have been presented for review, published in various periodic issues, mostly indexed and respectively referenced.

Some of these articles will not be reviewed, as they generally explore the same or similar subject matter as the habilitation work – “Intrusions against Children on the Internet”, “Dangers for Children on the Internet”, “Good European Practices for the Protection of the Child from Cybercrime”, “Trends in Criminal Legal Protection of the Child“, “Combating Sexual Abuse, Sexual Exploitation of Children and Child Pornography”.

Other articles contain contributing points that should be taken into account in the overall assessment. The article “Legal Protection of Child Offenders” reveals some weaknesses in the system and outlines the need for change in the commented area. The article “Child Labor and its Criminal Legal Regulation” defends the thesis that the Bulgarian criminal legislation makes a deliberate effort and undertakes measures to protect the child from the most severe forms of child labor. Contributing moments are also contained in the article “Educational Perspectives for Roma Children” – Roma children, who often commit anti-social acts and sometimes crimes, are identified as “victims” of the complex social environment. On the basis of own studies, the causes and consequences are searched and the tasks regarding the possibilities for changing the status quo are specified. The report “Integration of Persons with Refugee or Humanitarian Status in Bulgaria through Education” analyzes the current legal system in the Republic of Bulgaria regarding the procedures for recognition and provision of educational opportunities. The article “Children of the Correctional Boarding School Institution” presents and summarizes the various scientific theses about the nature of this coercive measure.

In the competition, despite not being subject to review, are presented two textbooks – “Legal Protection of the Child” and “Pedagogy of Deviance”, as well as one study handbook– “Legal Protection of the Child”. However, this fact in itself speaks to the applicant's responsible attitude towards teaching as well.

In view of the abovestated, in *conclusion*:

I give the scientific and teaching activity of Nadezhda Yordanova Krasteva a very positive assessment. Considering her overall scientific creativity and teaching activity, I believe that she meets the requirements stipulated in the Act for the Development of the Academic

Staff in the Republic of Bulgaria for occupying the academic position – Associate Professor.
Therefore, I dare to recommend Nadezhda Yordanova Krasteva to be elected and appointed to
the academic position – Associate Professor in Law – 3.6. (Criminal Law).

01 October 2019

The Opinion is written by:

/M. Chinova/